

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatii Flacci Epistolae Omnes, Qvae Extant

Horatius Flaccus, Quintus

Basilae, 1615

Epistola II. Ad Lollium

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1477)

4. *Ut ingulgent homines, surgunt de nocte latrones:*
Ut te ipsum serues, non expergisceris: 5. at qui
Si noles t sanus curres hydropicus: & ni
Posces ante diem librum cum lumine: si non
U Intendes animum studijs & rebus honestis,
Inuidiâ vel amore vigil torquebere: 6. nam cur
Qua ledunt oculos festinas demere: si quod
Est animum, differs curandi tempus in annum?
 7. *Dimidium facti, qui cepit, habet: sapere aude.*
Incipe: 8. vi. endi recede qui prorogat horam,
 8. *Rusticus expectat, dum defluat y amnis: at ille*
Labitur & labetur in omne volubilis auum.
 9. *Quaritur argentum, puerisq; beata creandis*
Vxor, & inculta z. pacantur vomere sylua
Quod satis est, cui contingit, nihil amplius optet:
 10. *aa Non domus & fundus, non bb aris aceruus &*
Aegroti domini deduxit corpore febres, (auri
Non animo curas n. ec valeat possessor, oportet:
Si comparatis rebus bene cogitet uti,
 12. *Qui cupit, aut metuit, nuuat illum sic domus & res,*
Ut lippum p. Et tabula, fomenta podagram,

Auriculas cithara collectâ forde dolentes.

13. *Sincerum est nisi vas, quodcumq; infundis, acc-*
scit.

Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.

Semper auarus eget: certum voto pete sinem.

14. *Inuidus alterius macrescit rebus opimis.*

Inuidiâ Siculi non inuenere Tyranni

Maius tormentum: 15. qui non moderabitur ire,

10 *Infectum volet esse, dolor quod suaserit & mens.*

Dum pœnas odio per vim festinat inulto.

Ira furor brevis est: dd animum rege, qui nisi paret,

Imperat: ee hunc franis, hunc tu compeſce catenâ.

Fingit equum tenerâ docilem ceruice ff magister

Ire viam, quam monstrat eques: venaticus ex quo

Tempore ceruinam pellem latrauit in aula,

gg Militat in syluis catulus. 16. Nunc hh adhibe

puro

20 *Pectore ii verba puer: nunc te melioribus offer,*

Quo semel est imbuta recens seruat odorem

Testa diu: 17. quod si kk cessas, aut strenuus anteis?

Nec tardum opperior, nec praecedentibus inſto.

Analysis Dialectica.

Quia è demonstratione rhetici huius comparati elicitur cohortatio ad sapientiæ studium, videbitur Epistola bipartitò distribui posse, vt alterâ parte de optimo docendæ Philosophiæ magistro deligendo disputetur: alterâ, quid ex ipsius cultu capiatur fructus, explicetur: & quid contrâ damni ex eiusdem cõtemptione. Initiò autem, aut si vis, in exordio Epistolæ causam memorat, cur hanc scripserit, quam certè tribuit Iestioni poematis Homerici repetitæ in oppido Præneste, intereâ dum Lollius adolescens Romæ declamationibus operam nauaret: vndè affirmat e comparatione minorû, se tantum fructus percepisse, quantum e sermonibus ieiunis Stoicorum & Academicorum disputationibus nunquam cepisset: quæ solùm nudam Philosophiæ *βωλεῖαν* complecti videntur: sed vtrumque Homeri poema veram eiusdem per exempla praxin comprobare cortò tenemus. Non dissimili commentatione P. Ramus expressit e commentarijs Cæsaris viuam Ethicæ moralisq; doctrinæ imaginem, omisis Sophistarum & Hypocritarum de eadẽ opinionibus vanis, ac nugamentis prodigiosis, quæ nulli vnquam vsui vitæ humanæ videntur, & fuisse, nec sunt, nec futura erunt. Inclusit autem hic auctor doctrinam vitæ & morum in libellum Latine & Gallicè scriptum, de moribus veterum Gallorum, viuis potiùs & actuosis exemplis illustratum, quàm theorematis intermortuis explicatum: Quamobrem verò Poeta ita ipse sentiat, *ἀπὸ τῆς προσέτιως*, cum attentione postulat intelligi: vbi adhuc habes quinque versibus quandam exordij formam, & propositam quæſtionem: quam duplici distributione totius Homerici operis e subiectis reb⁹, id est, vitijs ac virtutibus, in quibus versatur vniuersum poema, facile ac perspicue declarat: ac primum de inhonesto & turpi ex Iliade disputat. Hæc autem via docendi, quam Horatius hic sequitur, insitit omninò vestigijs Homericæ narrationis rerum ad Ilium gestarum. Nam viciosæ perturbationes Græcorum in Iliade proponuntur, quorum stulticia hic specialibus exemplis arguitur. Quid enim habuit raptus Helenæ, nisi summam Paridis adulteri iniustitiam cū temeritate non minore coniunctam? quid nisi tæter-

rimam effœminati animi libidinem omnibus testatam? vndè quidem certè perspicitur in omnes honesti partes grauiter turpiterque peccatum esse. In Alexandro compertum habemus, quod Herod. in Clione scripsit nulli contingere solitum, *ἡ δὲ ἴστω, ἀνὸν τὸς ἰστω, ὁ πόλεμος πρὸς εἰρήνην ἀπέειπεν, ὃ μὲν γὰρ τῆς παίδης τὸς πατέρας θάπτεται, ὃ δὲ τῶν πατέρων τὸς παίδας*, nullus aded inconsideratus est, qui bellum pro pace eligat: in hac enim liberi parentis sepeliunt: in illo autē, parentes liberos. Itaq; non est mirū si tota Græcia vehemēter indignitate tanti sceleris commota, & suis vrbibus velut effusa, se armaruerit in Phrygiam, & pœnas vltionis festinauerit, quas quum Antenor, atrocitate facti offensus, declinare suaderet, maturâ raptæ mulieris restitutione, vt Græcis præcideretur omnis causa belli: huius tam salutari, tam vtili, tamque prudenti consilio Paris animi impotentia misere intercessit, publicisque commodis priuatam anteposuit & foedissimam libidinē atq; intemperantiam: & maluit se, totamq; patriam in extrema vitæ, famæ, fortunarumque omnium pericula præcipitem dare, quàm mulierem per summam iniuriam raptam a se dimittere: nullum certè postea facinus exstitit, quod non ex illo fonte manaric: nullum flagitium, nisi inde, nullæ innumerabiliū hominum neces, nulla denique vexatio, direptioque fuit, nisi ab illo turpi adulterio profecta: hinc inde grauissimū animorum motus inter principes vtriusq; partis sunt concitati, quos sedare minimè potuit summorum virorum summa prudentia Nestoris & Antenor: nec magnos æstus irarum restinguere: nec infinitis malorum aliorum generibus medicinam inuenire. Ad tantam quoque tot malorum Iliada ex illo rapu accessit, vt ipsum cœlum perturbatis hominum mentibus concitatum sit. Inter Deos dissidia, & discordiæ nata sunt, quæ sola, dum Poeta profert ad Theticum approbandum, non plenè videtur satisfacere illius demonstrationi: *τὰ μὲν γὰρ φαίλα πάθον μόνον λυτὰ δὲ γὰρ, τὰ δὲ ἀγεία παραδείπια*. Prauos enim solùm memerat affectus: rectos & laudabiles prorsus præmittit, nisi velis nomine virtutis & sapientiæ hos intelligi postea in Odyssææ argumento explicados. Veruntamen multas

fuit populus Regis Phæacū, omni genere deliciarum & voluptatum luxurians. Iam aggreditur dehortari, huiusmodi intemperantes, & stultos homines a suis vitijs ad temperantiam & sapientiam: ad quod vitur primum collatione minorum. *Larrones vigilans in perniciem aliorum: Quid tu igitur es minus vigilans in tuam salutem? imò verò sis diligentior custos tua salutis.* Hæc comparatio mirè est implicata. Videtur enim primâ fronte diuerso fine constare: deinde ex aduersis: sed quia ratio comparatorum videtur hic dominari, illam sequimur, quanquam protasis atque apodosis separatim considerata declarantur suo fine & aduersâ verborum notione, *iugulare & seruare*, vbi præterea studiosus Dialecticæ lector notabit Categoriam comparatorū pendere e locis primorum argumentorum.

5. Confirmatio est apodoleos ex adiunctis incommodis, id est, *attamen si, dum non es planè vitijs contaminatus, non curaueris lectione Philosophicorum librorum perturbationibus prauis mederi: serius voles grauisimè agrotans id tentare: neque etiam istud facies sine grauisimo vita periculo.*

6. Vrget hominem mox malè afficiendum ad maturam curationem animi comparatione minorum: *si recentibus morbis corporis summâ festinatione medicinam facis, multò citius est tibi animus curandus, nec illius curatio in aliud tempus rejicienda.* Videretur quibusdam hoc etiam comparatum esse e maioribus: verum si illi mecum animaduertant sanationem animi esse hic in quæstione, vt rem maiorem, & curationem corporis, vt rem minorem, sumi pro argumento ad illud maius probandum aliter sentient. Quamquam autem non ignoramus corpus animi gubernaculo, ac vicissim animum corporis ministerio indigere, vt neutrum, si affectum fuerit, rectè suo possit fungi officio: priorem tamen hominis curam particula diuinæ aurtæ, & moles terreni corporis posteriorem requirit.

7. Hæc trita & communis sententia ponitur, vt mihi videtur, pro argumento assumpto cohortationis ad superandam difficultatem operis aggrediendi. Itaque subnectenda est his, *Aude sapere & incipe: quia cœpisse est dimidium facti.*

8. Tarditatem & procrastinationem meræ & mutandæ mentis arguit similibus: *quod qui differt studium sapientie, quod solutus fuerit negotijs omnibus, quæ in vita solent alijs alia succedere, similiter insanit, atque is, qui stultè expectat fluminis transitum, donec totus defluerit.*

9. Docet quatenus progrediendum sit in rebus quærendis e triplici illarum distributione, *pecunia, vxoris fecunda, & agri noualibus aucti: quorum quum tu paraueris tantum & tale, quantum & quale satis sit ad vitium & cultum vitæ, fac oprandi finem nihil quærendo amplius.*

10. Confirmatur modus quærendi iam definitus e negata trium bonorum facultate ad mentes possessorum curis & cupiditatibus per magnum aceruum leuandis.

11. Ratio rectè perfruendi rebus quæsitis, vt saluberrima medicina proponitur ex adiuncta mentis sanitate, quæ præcipuè cernitur in liberatione & vacuitate perturbationum, id est, in animi tranquillitate & securitate, quod tractatur a Plutarcho libel. *περὶ σύνθεσις* minorum contentione: *ὅθεν ἔτι διὰ πολυτέλειας ἔτι χροσὶς πλῆθος, ἔτι ἀξίωμα γούνης ἔτι μέγιστος ἀρχὴς, ἔτι λόγος χάρις ἢ δεινότης σύνθεσις παρέχει βίω ἢ γαλιόνων τὸς αὐτῶν, ὅς τε ἡ ψυχὴ ἡσυχασμένη παραμύτων ἡ δὲ βολονμάτων πονηρῶν, ἡ δὲ πλὴν τῆς βίης πυχλὴν τὸ ἦδος ἀταρχειοῦ ἔχουσα ἡ δὲ αἰσάνθη.* Itaque *neque domus magnifica, neq; auri copia, neq; generu dignitas,*

neque amplitudo imperij, non dicendi gratia, non virtus præstat vita tantam serenitatem & tranquillitatem, quantum animus à negotijs, consilijsq; prauis purus & vacuus: atque præditus tranquillis & immaculatis moribus, vnde fons vita manet.

12. Imbecillitas superiorum bonorum illustratur similitudine, cuius protasis est triplex sic enuncianda ordine recto: *Quemadmodum tabula pictæ iuuant lipsum, fomenta podagricum, musica putres & dolentes aures ad tempus leniunt, non autem sanant: sic diuitia suos possessores cupiditatibus, alijsq; perturbationibus concitato, aliquantisper videntur iuuare, sed reuera excruciare vehementius solent.*

13. Conficit ex argumentis antecedentibus frangendas esse tales cupiditates, aut certè consilij gubernatione regendas, quod idem confirmat ex incommodis adiunctis: quæ videntur obscura similitudine pronunciat, vt *vas impurum & vitiosè imbutum prius liquore corrumpt facile, quicquid boni succi postea infuderit: sic animus prauis affectibus sollicitatus in ἀπολαύσει τῆς εὐθυμίας ἀδύνατος, non potest frui tranquillitate vitæ.* Itaque reperit superius præceptum de modo rei faciendæ præscribendo, alioqui, vt avarus, semper egebit: cuius rei locupletissimus nobis est testis e Platone Plutarchus, in vita Demetrii de inexplebili cupiditate Seleuci, qui, quam in suum imperium & ditionem restitutus esset, & quicquid inter Indiam & Syriacum mare interijceretur, teneret, ad eò se inopem & mendicum præstitit, vt focerum suum Demetrium varijs iam casibus afflictum vexaret: vnde illud Platonis monitum existit quàm verissimum, ne quis fortunas augeat, sed frangat, si verè diues esse, & haberi velit, insatiabilem cupiditatem: quam habendi sitim, qui non restinguit, is ne paupertate, nec inopiâ solutus esse potest.

14. Altera est perturbatio, quæ definitione sic primum declaratur a Plutarcho libello *περὶ πολυπραγμοσύνης*, de curiositate: *φθόνος μὲν γὰρ ἐστὶ δυνάμη ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς inuidia est dolor de bonis alienis.* Alius est affectus ex oppositis, huic tamen affinis, *ἐπιχουρμασία ἢ ἰδούνη ἐπ' ἀλλοτρίοις λεονδῖς, ἀμφοτέρω ἢ ἐν πάλλει ἀντιμέγας ἡδὲ θυμώδης γυρομένη ἢ λεονδία.* Sed *epicharecacia est voluptas e malis alienis, atq; vtrumq; prodit ex immani affectu malitia ferino.* Deinde a Latinis: *Inuidia est de bonis alienis acceptus dolor.* (de quo in Gramm. Sat. 3. lib. 2.) qui testimonijs Phalaridis & Dionysij regum confirmatur: duplici tamen minorum collatione pronunciat, quod grauisissima quaque tormenta à tyrannia Siculis inuenta cruciatu acerbitate superet: quod pertinet hoc elegiacum e Græco factum Latinum & a Diuo Hieronymo citatum:

*Iustus inuidiâ nihil est, qua protinus ipsum
Auctorem rodit, disruiatq; animum.*

Quod depromptū ex Aiace Soph. *περὶ τὸν ἔχοντ' ὁ φθόνος ἐστὶν, inuidia serpit ad sui auctorem, nō autem cui conflata est, qui semper est vir bonus, malum enim ipsaque dignum præterire solet: vt Pind. ait *Νεμείδ, ἢ γρηφ. β. ἀπὸ τῆς δὲ ἐδδῶν αὐτὴ χροσίωνος δὲ ἐν ἐξέσει.* appetit autem semper bonos, nec cum deterioribus contendit.*

15. Alia perturbatio definitur e genere furoris, ac præterea ex ipsius effectis, *pœnitentiâ & pudore*, quorum inigne habetur exemplum apud Lucam cap. 16. *Act. Apolt. de magistratu Philippenſium, qui repentino iræ impetu Paulum & Sylam indiçtâ causâ ῥάβδοις ἢ μάστιγι ἡταξάνθεύτας ἐβάλλον εἰς φυλάκιον, virgīs & flagris casos coniecit in carcerem: cuius facti postridie vehementer eum puduit ac pœnituit: deinde duplici similitudine indomiti equi & canis venatici illustratur:*

ita est

ira est cupiditas vindicta, qua dat multa suis dominis & aliis mala, ut indomitus equus & canis: itaque illa, ut h...

16. Adhuc docuit vitii declinationem tum exemplis tum praeceptis, licet etiam aliquid de doctrina virtutis promiscue taditum sit; nunc adolescentem Lollium ad studium sapientiae mature excolendum hortatur, idque simili: quod, ut recentissima quaeque testa est...

Enarratio Grammatica.

AD Lollium.] E docto commentario. Justi Lipsii in li. 12. Annal. Corneli Taciti scimus, duos fuisse Lollios, patrem sub Augusto qui moderator Caji Caesaris datus est: filium virum consularem,...

Dum tu declamas] Ex hoc quoque verbo nonnulli judicant, Lollium adhuc in eloquentia tyronem & rudem fuisse: quam sumta viri togae in foro adolescentis auspiciabantur, & ingenij exercendi, ac uendique causa in homines aliquo crimine notatos orationibus Romae olim in vehi solebant. Verbum declaman-

Sc. 2. Verum ubi animus semel se cupiditate devinxit mala necesse est, Clitipho, consilia consequi consimilia. Hoc scitum est, periculum ex alijs facere, tibi quod ex usu fiet. Nam cuius animus in re mala semel est corruptus, indies fit peior, ait ibi Donatus.

17. Ad extremum e genere disparatorum videtur Poeta libera iter, non ambitiosè, instituere certamen studij Philosophici cum Lollio hac lege & conditione, ut si hic seignius in illud incubuerit: ipse tamen unum & eundem instituti tenorem peracturus sit: contra si idem majores in sapientia profectus ipse fecerit, eandem studij aequalitatem ipse reciturus semper. Ingenia enim hominum alia alijs sunt promtiora vel tardiora: sed qualicunque ipse fuerit ingenio praeditus, medium inter tarditatem & celeritatem tenebit in hac studiorum ratione. Non sum tamen immemor, hunc locum fuisse in breviori illa Analyti explicatum comparatè, sicut potest: sed praestat id fieri disparatè consideratè dissensione cursurae tardae, mediae & celeris conjunctè, non comparatione ejusdem in quantitate majori vel minori.

di abijt in consuetudinem palam maledicendi, & de fama detrahendi aliena, ut epist. l. 11. 3. Fam ad App. Pulch. Reperio tamen declamandi usum etiam viris constantis aetatis tributum ut Cic. Tusc. 1. ut enim ante declamitabam causas, quod nemo mediocris fecit: sic haec mihi nunc senilis est declamatio, in qua studiosè tendenda causam accipe ex Epist. 18. lib. 9. cur eleborarit amisso regno forensi, ludum quasi habere cepti, ubi do operam, ut ipse melior si am primum valetudine, quam intermissis exercitationibus miseram: deinde ipsa illa, si qua fuit in me falcultas orationis, nisi me ad has exercitationes rerulisset, exaruisset: quale genus studij significatur Epist. 33, lib. 7. Quod declamationibus nostris careo, damni mihi facio: quod Hirtio invideres, nisi enim amares non erat causa invidendi, nisi forte ipsius eloquentiae mavis, quam quod me audiret, invidere. Quod si haec tria ad unum & eundem pertinet, diversis aetatibus Lollij, quae saepius in varios mores inducunt homines, scripta sit, necesse est, & hic sub finem appellatur: --- & nunc adhibe puro pretore verba puer.

Relegi.] Quod Graece etiam dici potest, ἀρλεξάμην ἢ ἐπιλασάμην ταῖς τῶν Ὀμήρου ἐπέων τὰς περὶ πολέμου Τρωϊκῆς relegi studiosè libros Homeri de bello Trojano: cujusmodi fortasse Lucian. memorat. ἐγὼ μὲν ἀρλεξάμην, ὁ δὲ ἐλέγετο καὶ λαοποιήματα. Ego quidem audiēbam, ille vero recitabat pulcra poemata. Cetera Homericæ scripturae repetitio, ac diligēs pertractatio hoc verbo significatur: unde religio nomen ductū habet, quū quae ad Deorū cultum pertinerēt, simili studio & curā relegerentur. Cic. 2. de nat. Deo. De Præneste oppido Latii, & ratione nominis dictū est in Gramm. Od. 4. l. 5. ad Calliop.

Quid sit pulchrum.] Summa philosophiae moralis capita his vocibus proponuntur quae Graecis sunt, πὶ τὸ καλόν, πὶ τὸ ἀγαθόν, πὶ χεῖρον, πὶ ἀχρηστον, ἢ βλαβερόν. ad quae Cicero videtur officia revocare omnia. Ad hanc Declamandi rationē Seneca jam senex, memoria debilitata se retulit ingratia suorum liberorum, de qua lege praemium controversiarū. Sed τὸ καλόν, quod est honestū, nō solum est natū a bonū verū etiā ipso usu, cuius posterioris modi tantū est τὸ ἀγαθόν.

Plenus, &c.] Alias legitur plenus. De Chrylippo repetite, qd dictum est in Grammaticis Sat. 3. li. 1. & 3. l. 2. Crator aut e lib. 3. de Oratore fuit discipulus Xenocratis, & hic Platonis in Academia: sic em̄ ibi Crallus: Nam Spenisippus + latoni sororis filius, & Xenocrates, qui Platonem audierat & qui Xenocrate, Polemo & Crantor nihil ab Aristotele, qui unā audierat Platonē, magnopere differunt. Cop. a

Copia fortasse & varietate dicendi pares non fuerunt: de quo vide Diog. Laert. & 3. Tusc. & 5. de Fin.

Andi] Accipe rationem mei iudicij de praesentia scriptorum Homeri supra libros Philosophorum, si non es alij negotijs impeditus.

Fabula [Hanc Graeci μυθον vocant, definiuntque τὸν μὲν λόγον φαντασίαν, εἰκότα δ' ἀληθινὴν, orationem quidem falsam, sed verò similem. Usurpatur tamen a Latinis pro quolibet genere Poetici scripti, sive sit epopoeia, sive comedia, sive tragodia, sive quid aliud, ut a Graecis μῦθος, ἢ δράμα, ut Comedia definitur fabula: similiter Tragodia, sit fabula ἢ μῦθος ἢ δράμα. Quum igitur Poeta dicit, Fabula continet aetia, docet in Iliade & Odysea non quidem praecipua tradi de honestate & de turpitudine: sed exempla utriusque supponi. Syntaxis autem verborum est, fabula, in qua Graecia lento collusa bello Troiano, narratur propter amorem Paridis, continet aetia, id est, ferinos motus, stultorum regum & populorum perturbaciones.

Duellum.] Duellum definitur a Festo bellum, quo duae partes inter se contendunt de victoria. Hinc perduellis & perduellio, qui pertinaciter bellum retinet, qui est Varroni hostis. Cic. lib. de Perfecto orat. scribit antiquus duellum, duis, ut Festus duonum, nominata, pro, bellum, bis & bonum.

Collusa.] Accisa, attrita, afflicta longo bello: quod quamvis hic duellum dicatur, non tamen μονομαχία, id est, singulari certamine confectum est, quum illic caeterae gentes, velat omnes amnes in Oceanum, confluerint, auxilium alterutri ferentes. Hic Agamemnon, Achilles, Ajax, Hector & alij Duces appellantur stulti, ut populi tam Graeci quam Troiani.

Populorum continet.] potest hic notari κεφαλον, ut Setevius notavit in vers. Aeneid. 1.

Corpera fundat humi, & numerum cum navibus aequet. cacephaton est in sermone, ait. nam post syllabam rum, sequitur cum: sic hoc loco τῶν rum subnectitur τὸ con. Est autem cacephaton, quum in structura vocum sequens ejusdem soni ab ea syllaba incipit, in quam proximè antecedens desierat, ut Dorica castra, & Glauca canentia. Fab. Quintil. libro 8. cap. 3. vocat κεφαλον, & definit aliter, sed parum enodatè.

Barbari.] Hinc perspicimus ingenium omnium omnino hominum ita comparatum, ut caeteros putent praese omni humanitate rerumque scientia spoliatos. Sic Judaei caeteros populos dicebant τὰ ἔθνη, gentes & peregrinos, & inter hos, Orientales vocabant populos trium aliorum cardinum barbaros, & hi vicissim illos simili contumelia nominis notabant, & inter se singuli singulos: praecipue tamen Graeci nomine Barbariae inter reliquos totius orbis populos, quos a se discludebant, Persas & Medos intelligebant: unde Thales apud Laertium dicitur Fortunae gratias egisse, quod nec mulier, nec bellua, nec barbarus natus fuisset, sed Graecus: quod est hic contractum ad Phryges. Plato sub initium Politici in persona hospitis reprehendit hanc distribuendi rationem generis humani, ut alterum sit Hellenicum, alterum Barbaricum, atque illud constituerit unum genus a reliquis omnibus secretum: caeterorum autem hominum genera, quae propè infinita sunt, moribus, institutis, ac sermone inter se differentia, Barbari nomine designarentur. Origo autem vocis Barbarus ducenda este lib. 14. Strabonis, ubi dicitur effecta κατ' ὄνομα τοποῖαν καὶ ἀντικειμένη τῷ Ἑλλήνι, ἀλλὰ διὰ βέλπον τὰ τῷ Γεωγράφῳ πολλὰ εἶπεν, ἐν ὁμοίῳ, Barbarum opponi Graeco sed certe praestat longam Geographi orationem paucis re-

ferri, quo modo Eustach. Iliad. 8. ad vers. κατὰ ἐγ.

Ναῖς ἀν' ἑαυτῶν ἠγούσα βαρβαροφώνων

complexus est, ὅδ' Ἐγὼ γάρ τ' ἀποσημαίεται, ὅτι ἐκ τούτων ἔθνων, μόνος τῶν Κάρων βαρβαροφώνος ὁ Πρωτὸς εἶπεν. ἀπολογῶν δ' αὐτὸς τὴν τοιαύτην κλίσην. λέγει δ' ὅτι τὸ βαρβαροφώνον παρὰ ἀρχαίους ἦν τὸ δυσσεφές καὶ σκληρὸν καὶ τραχὺς καλόντων, ὡς καὶ τὸ βαταεῖεν καὶ τὸ τραυλίεν, τ' ἄν τραχυσμῶντων, ἐπὶ δὲ βαρβαρὸν λεγόμενον. ἐπειδὴ καὶ ὄλλω οἱ Κάρες ἐπιφανήθησαν τὴν Ἑλλάδα μὲν ἐπὶ τὰς ἀρκτὰς καὶ ἠγούσαν, πυκνὸν δὲ ἐπ' αὐτοῖς, τὸ βαρβαροφώνον, καὶ βαρβαρίζεν ἐκείθεν ἐλέγχετο, τὸ οἷον καλεῖται, ἐπὶ δὲ τῷ κατεχρησάμεθα ἔθνη ὄνοματι, ἀντιδιαφέροντες βαρβαροφώνος Ἑλλήνων. Οὐχ' ἐπὶ διατραχυσμῶν καὶ ἀρυσμῶν φωνητικῶν ὄνομα, ἀλλὰ κατὰ διακλίσην ἀνομοίωτα, πρὸς τὸ ἐκ τῶν τῶν, Οὐκ εἰς οὐ μὴ λέγεσθαι βαρβαροφώνον διὰ τὸ μὴ Ἑλλήνων πρὸς οὐκ ἀποκαρῖσθαι ἀντιπαλὸν ὄνομα: Geographus ille annotat e tot gentibus Graecia (qua ad bellum Troianum fuerant profecta) Poeta solos Carus vocavit crassilinguos, reddens talem vocis rationem: quod initio sit enunciata de his, qui difficulter & agre, duriter & asperè loquebantur, ut balbutire & blasè loqui. Asperè igitur loquentes dicuntur barbarè loqui. Quoniam autem Carus Vagarentur per totam Graeciam, ere alieno merentes & ignoti, erat in ipsorum lingua quid pingue & asperum: unde factum est verbum barbarissare, ac huic simile Carissare. Inde, ait, sumus abusi Ethnico & communi nomine, distinguentes ex opposito Barbaros a Graecis: non amplius propter pinguem & asperam oris pronuntiationem, & ineptum vocalium instrumentorum habitum, sed propter dissimilitudinem dialectorum & formularum loquendi: hoc autem non fuerat ante. Thucydides enim ait Barbaros non tum dici, quia Graeci nondum in unum nomen adversum distincti fuerant ταῦτα δ' ἀνεκφώνια, istud autem linguae vitium ad improbitatem morum sic translatum fuit, ut tam Graecè, quam Latine τὸ barbarus sumtum sit postea pro ignaro, fero & inhumano, idque de persona, atque de re: ad quod videtur respexisse Scholiastes Aristoph. in Avib. ad vers.

Ἐγὼ γάρ αὐτὸς βαρβαροφώνος ὄντας πρὸς τῷ

Ἐδίδαξα τὴν φωνὴν, ἕλων πολλὰ χεῖρον.

Nam ego ipsis, quum prius essent imperiti loquendi,

Linguae formavi, diu familiaritate ipsorum usus.

45 βαρβαροφώνος, ait, ἀπὸ τῶν ἀρσένων καὶ ἀνῆκόντων ἀνθρώπων καὶ μὴ εἰδόντας αὐτὴν φωνὴν Ita profecto D. Paullum 1. ad Corinth. cap. 14. v. 11. accepisse puto, εἰαν οὐ μὴ εἰδῶ τὴν διῶμαν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλῶντι βαρβαροφώνος, καὶ ὁ λαλῶν, ὃ ἐμοὶ βαρβαροφώνος.

Antenor.] Quod ita Graecè interpreteris, Ἀντιώης νομίζε τὴν τῷ πολλῷ ἀποφωμῶν ἐκκοπήσθαι. Hoc autem Antenoris consilium de reddenda Graecis Helenalegitur sub finem Iliad. n. ad hos versus:

Δδοτ' ἀγέρτ' Ἀργείων Ἑλένην καὶ κλισίαν αὐτῆς

Δδομέν' Ἀτρεΐδην ἄχην νῦν δὲ ὄκρια πρὸς

Ἐδομένον μαζόμενα τῷ ἄντι κερδῶν ὑμῶν

Ἐδομαι ἐκτελέσθαι, ἵνα μὴ ῥέξομεν ὄδου.

Agite Troiani Argivam Helenam, & quae attulit bona,

Reddamus Atreidis, ut revehant, nunc quidem perfidi

Pugnamus. Itaque nihil spero, quod nobis profuturum sit.

Perfectum iri: si non sequemur hoc meum consilium.

65 Videtur Eustathius in hunc locum magis tribuere id consilij timiditati consulentis, quam aequitati. Hic autem est sensus scholorum: Quum Antenor Trojanus

janus, & publicus hospes Graecorum, qui venerant repetitum Helenam, intellexisset ab illis, ut verisimile est, egregiam Ajacis fortitudinem adversus Hectorem, metuens inde universae civitati, justissimum dat hoc consilium suis civibus: quod Alexander, ut ab homine mentis male sanae profectum, repudiavit: nec desunt tamen, qui propter hospitium Legatorum (sicut canit Pindarus *id. E. αντισ. κωλ. ιδ. Γυθ.*)

—χορηγία τὰν
Χαλκοχόρμαι ἔξοι
Τρώες Ἀντιποείδαι

—quam urbem Cynoniam habitant
Troes Antenoride armis
Gaudentes & Graecorum hospites.)

5 suspicentur de illius prodicione. Hoc Servius annotat in vers. Aeneid. 2. *instar montis*: alij dicunt portam quam illis aperuit Antenor, equam pictam habuisse, vel Antenoridis domum, &c. quam simulatione talis consilij quamlibet utilis callidè texit. Hujus meminit Ovid. 4. Fast.

Adjice Trojanum suaserem Antenora pacis.

Pracidere.] Pro hoc Plaut. occasionem belli opprimere. Gal. *Oster entierement l'occasion de la guerre.* Dicitur etiam detrahere materiam belli.

Quid Pars.] Nempe censet?

Ut saluus.] Hic arbitror Poetam voluisse consultiō Hellenismum Homeri exprimere, qui est in hemistichio versus quarti nunc primū citati, *ἢ α μὴ ῥέξο- μὲν ὄσθ.* ubi Scholiastes monet his verbis: *ἀντὶ τῆ, ἐὰν μὴ ῥέξομεν ἔτι τὸ σωδῆσθαι ὅτι ἀντὶ τῶν σωδῆσθαι εἰληπταὶ ὡς περὶ καὶ πρὸς δὲ δὴ ληλοῖαι, pro, si non ista faciemus: convinctio enim est sumpta pro alia convinctioe, quemadmodum etiam prius declaratum est. Sic igitur interpretor, ut saluus regnet, pro, si saluus regnet, & beatus vivat Paris, dicit se non facilè passurum, ut Helena sibi vi eripiatur, & Graecis reddatur, quae sententia videtur anteposenda ei, quae τὸ (ut) interpretatur *τελικῶς.**

Nestor.] Quomodo Nestor jam trisecli senex (ut Nevius dicitur ab Agellio loquutus) auctor fuerit pacis, concordiae & compositionis inter Agamemnonē & Achillem libro α. Iliad. explicatur. Quod autem ejus suasio majorem auctoritatem haberet, & conciliandis fidem faceret, illic memoratur, quemadmodum olim summi clarissimi que Principes, si qua fortè inter eos orta fuisset lis, rixa & controversia, hujus summam ad ipsius arbitrium & consilium referebant:

Καὶ μὲν μὲν βαλῶν ξυῖον, πειθοντο τε μύθῳ.
Ἄλλὰ πῶθε δὲ καὶ ὕμμευ, ἔπει πῶθε δὲ ἄμμεν,
Atque mea (inquit) consilia intellexerunt, & verbis paruerunt.

Vos quoque parete, quum magis utrique sit profuturum.

Μὴ δὲ τὸν δ' ἀγαθὸς πρὸς ἐὼν ἀποαίρεο κέρλι
Ἄλλ' ἔα ὡς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας ἴος Ἀχαιῶν
Μὴ δὲ σὺ Πηλεΐδῃ ἔθειλ' ἐρίξῃ μεναι βασιλῆϊ.

Neque tu Agamemnonem non fiducia tuae potentiae ab hoc abripias puellam:

Sed sinas hunc sic praemio frui, ut initio Achivi illud dederant.

Tūque, o Achilles, noli concertare cum Rege vi contraria:

ita voluit vir sapientiā & aetate gravis hac compositione & Graeciae iuctum & aegritudinem abstergere, & exultantem Trojae laetitiam propter talem dissentionem comprimere.

Componere.] Sic Palæmon Virgilianus in compositione certaminis musici inter Dametam & Menalcam loquutus est:

Non: nostrum inter vos tantum componere lites.

ubi obiter te admoneo, Lector, de distinctione tali, qualem vides affixam. ut sententia requirit. Non, est *vestrum*, supple, sed nostrum decidere istam controversiam, sicut Ramus in praelectionibus annotavit, Servium sequutus. Idem autem sic interrupte exposuit, quod Palæmon videret certantes pastores occupare iudicis partes: alij tamen legunt, continuato sermone, quod Palæmon viibus ingenii parum confusus, recusaret arbitrium decisionis, ac munus de cantu meliori utriusque iudicandi: sed hic sensus mihi parum videtur convenire cum superiori instituto:

Incipe Dameta, tu deinde sequere Menalca.

Alternis dicitur: amant alterna Camoene.

15 Pro hac Phrafi dicitur etiam dirimere lites & controversias dijudicare. Atrides & Pelides sunt patronymica ab Atreo & Peleo patribus deflexa.

Hunc amor.] Agamemnon quidem flagrabat amore & irā: sed Achilles posteriore tantum perturbatione commovebatur.

Quidquid delirant.] Simplex hujus verbi est *lirare*, quod est *ἄεθλα κῆρυξ ἐλαίνεν ὀρθὸς ἢ τοῖς ἀεθλαῖν ἐρδοῖς τοῦ ἀ- γροῦ διακρίνειν. i. rectos ducere sulcos, aut agrum rectis di- scriminare sulcis.* Columella autem lib. 11. cap. 2. & 3. scribit *liram* idem esse, quod *portam*, id est, terram inter duos sulcos elatam *Liras* ait, *rustici vocant easdem port- cas: quum sic aratum est, ut inter duos Latius distantes sulcos medius cumulus siccam sedem frumentis praebeat.* Plinius quoque lib. 18. c. 20. sic docet, quid sit *lirare*, *a- ratione per transversam iterata, occatio sequitur, ubi res poscit, crate vel rastra, & sato semine iterati.* Hoc quoque ubi consuetudo patitur, *crate dentata, vel tabula aratro adnexa, quod vocant lirare, operientes semina unde pri- mum, id est propria & nativa significatione appellata*

25 est deliratio. Hoc Graece dici potest, *ὁ πᾶν ἀπολησθῆναι οἰ βασιλῆος, πῆπτοντο δὲ Ἀχαιοί, ἔτι τῆ πικρομενῶν ἀξιοί, ὡς τῆ ἀ- δικημάτων ἐπιτοπῶν μίτοχοι, si pœna digni, ut participis malefactorum magna ex parte fuerint.* Cur autē id fiat, lege scholia in *Ιλιάδ. α.* ubi disputatur in initio, hęc quæstio *διὰ τὸ χρῆσθαι ἢ κατὰ Ἀγαμέμνονος ἢ κατὰ τὸ ὕψος τῆ ὕψους αὐ- τῶν, ἀλλ' ἀκατὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων.*

40 Phœnissium.] De hac pœna, quam populus luit alieni peccati, vide enarrationem Od. 6. l. 2. Hoc autem verbum videtur factum e Graeco *πῆπτα*, percutio, unde *πῆ- γη*, plaga & ictus, & accommodari saepe ad offensiones & clades, quæ in praelio accipiuntur, quales hic memorantur, ut e lib. Thucydiden *πολλὰς τὰς πρὶν μάχαις κερλη- γμηνοί: qui in multis ante praeliis clade contraxerant: qui π- νοῖετῆ ἐστὲν battus & defaictus en plusieurs rencontres.* Hic versus est interpretatio hujus apud Hesiod. in Operibus & diebus:

Ὅφρ' ἀποπῆσθαι δὴ μ. ὅ ἀτὰρ δολίης βασιλῆων.
Uir populus luit pœnas ob scelera argum.

45 Seditio.] *Ἀμαρτάνεται ἀμφοτέρωθεν καὶ τῶ τὰς εἰσῆσι καὶ διαγορῆς ποιεῖσθαι, ἢ διγορατεῖν πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶ τῆς δό- λου ῥάπτεω πρὸς ἀλλήλους.* Hanc autem seditioem Cicero *περὶ ῥοσσιῶν* dicit in Orat. pro Sestio *popularem concita- tionem, & discordiam induxerunt.* Gallice. *Us firent mu- tiner le camp.* Ulysses dolum malum & fraudem con- finxit in Palamedem, qui per calumniam falsæ pro- ditionis lapidibus a Graecis obrutus est. Scelera quoque in Deos, & in ipsorum Sacerdotes, & templa non se- mel commissa, vel im etiam alijs alia cumulata.

Dolu.] Ratio hujus vocis repetenda est e notis Gram in Oden 10 lib 1

65 scelere.] Ratio hujus vocis videtur petenda ab hac Graeca *χέτλι*, unde inclinari quibusdam putatur quæ *ὄδωσ. ἰῶτα* tribuitur Polyphemo vers. 351.

Σχέτις, πῶς αὖτις, &c. & ibi sic ἐτυμολογῆται ab Eustathio: ὡς ἢ ἐχέτην τε καὶ ὀχέτην ὡς τῶν αὐτῶν ῥημάτων σύγκληται, ὅπως διαφόρᾳ εἴσιν, ἐχέτην μὲν γὰρ, ἢς ἐχέται τις πλημόνος, ὀχέτην δὲ, ὃν ἐχέτω ὀχέται καὶ τλήω. id est, quamquam haec duae voces ex ἴσδῃ verbis conjunguntur, inter se tamen differunt: prior enim dicitur Latine strua, cui ante ac misere quis detinetur affixus: posterior sonat eum quem oporteret improbis laboribus ac miseriis exerceri ὠμόν, πικρόν, θνητόν, ἀγνώμονα, & saepius vsurpatur in crudelibus factis & personis. Alij malunt τὰ scelus & scelestus παρὰ γὰρ τὸ σπείλειδαι, τὸ ξειροβιδαι, ex eo, qd' dignum sit exsiccatione. ὡς σκελετὸν σώμα, ut cadaver aridum, & projectiū: quod Germani οὐμανγκωτάτος linguā expriment sua Schelme: de quo amice monuit me Joannes Obsopæus juvenis peruditus, ac pius. Damnosā præterea libidine Paris notatus est, ut in Dialecticis dictum est, & eodem vitio Agamemnon etiam laboravit, & implacabili irā, quā non minùs conflagravit Achilles. Ita utrosque & oppugnantes & propugnantes communiter improbitatis & infelicitatis convicit. πὸ (rursus) videtur hic ordini servire, ut primū exempla Iliadis apposuerit, deinde Odyssæ.

Exemplar Ulyssæ.] Hujus vocis etymum, sicut Achilles habes in Gram. Od. 6. lib. 1. Hæc Græci dicunt ἀρχέτυπον, ἢ πρωτότυπον, ἢ ἀπὸ γράφων. Et totam phrasim per ἐκφέρειν χεῖρισμον δείγμα, καὶ σημείον ἀρετῆς, ἢ δὲ ναὶ ἀπόδειξις, edere & præbere exemplum. Ita loquitur Cicero pro Muren. Est illud quidē exemplum tibi propositum domi, sed tamen natura similitudo illius ad te magis, qui ex illo ortus es, quā ad unumquēmq; nostrum pervenire potuit. Ad imitandum vero tam mihi propositum exemplar illud est, quā tibi. Potest hic observari discrimen utriusque vocis a Grammaticis notatum, & certè perexiguum est. In Odyssæa autem exemplar vitæ & morum magis exprimi videtur, quā in Iliade: vel Eustathii iudicio in proœmio illius, ἠδικοτέρα δὲ τῆς Iliadὸς κατὰ τὴν παλαιὰν ἀλήθειαν, ἢ Ὀδυσσεύς: Accommodatior est ad conformationem morum Odyssæa, quā ipsa Iliad, ex vero antiquorum testimonio: cuius rationem inde repetē, vnde vetus Orator Alcidas Odyssæam vocavit præclarum humanæ vitæ speculum, καλὸν ἀνθρώπων βίην καὶ τύχην, ut exemplar sapientiæ ipsum Ulyssæm.

Domitor Trojæ. Non videtur planè exprimere τὴν ἐπινομίαν αὐτῶ. διὰ τὴν ἰδίαν πείραν πολέμου ἐπινομάσει. Quia propter excidium Ily sic fuit cognominatus. ut apparat ex Odyssæa l. 1. v. 2. tale cognomen Senec. scribit epist. 9. Demetrioj impositum fuisse, cui, ait cognomen ab exito viribium πολιορκητῆς fuit. Ratio autem expugnationis ex Homero talis est: οἷσι ἦλθε βουλὴ πόλις Πελαμοιο. Tuo consilio capta est urbs Priami. αὐτὸς γὰρ εἶλε τὴν Τροίαν διὰ τὸ Δάρεος ἠππομυχανῆς. Ipse enim cepit Trojam machinā equi lignei.

Multorum providus.] Sic Cicero libro 2. de Divinatione dicit, Mens futurarum rerum provida: id est, gnara, solers, cauta, sagax. Est quidem certè interpretatio epitheti Homerici πολυπραγῶς, quod non eum sonat, ὡς ἄλλο μὲν κεύθει ἐν φρεσίν, ἄλλο δὲ βάζει, qui aliud mente occultat, aliud loquitur, ut rectè monet Eustath. vel, ὡς μεταβάλλεται πρὸς πολλὰ ἦθη, ὡς ἀντικρυς Εὐεπῶς ἠχμαλλέων τὸ ἦθος, οἷον κακίει Ποιητῆς. Qui mutat se in multos habitus, ut fœctum Euripus, aut bestia chameleon, qualem Poeta indicat improbum. Hac autem voce (πρόπῶ) non illὰ ἦθος, utitur Homerus. Πολυπραγῶς αὖ, inquit Scholiastes, ὁ δὲ πολλὰ ἐμπειρίαν πολυφρον, ἀσπίκλυφρον, πολλὰς ἀρετὰς βολιδμάτων πρόπῶμεν, πολλὰ ἀνιμχῶν, τὸ τ' ἐστὶ πάντοτε δόλοισ κεκοσμημένῳ, πολυβου-

λῶ, δύναντῶ, πολυμήτης, ἐμπειρηματικός, πολυβίος. Polytropus est, qui per experientiam, multa & varia sapit, multas vias & rationes consiliorum tenet solers: id est, variis dolis instructus, & industrius ad machinandum, mergendum multa consilio abundans, solers in omnibus egrediendis. Præterea hæc, vrbes & mores hominum inspicit, sunt interpretationes v. 3. a. Ὁδυσσεύς Πόλλων ἀνθρώπων ἰδὼν ἄστα καὶ νόον ἔγρα.

Multorum hominum vidit vrbes & mores novit. sicut hæc etiam: Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa Pertulit. interpretantur 4. & 5. vers.

Πόλλὰ δ' ὄγ' ἐν πόντῳ πάθειν ἄλγιστα, ὃν κατὰ θυμὸν ἄρνυμαι ὅτ' ἦν τε θυμῷ, καὶ νοσὸν ἐπιτρον. Ille multos dolores in mari jaectatus tulit animo suo, Redimens permutatione vitam sibi & sociis reditum in patriam.

de hoc verbo ἀρνύμαι sic Eustath. Ἐστὶ κείνος τὸ ἀρνύσαι, τὸ ἀρεὰ δίδόντα, ὡς ἐν καταλλὰς ἢ ἀντικαμύσαν πῆτερον χεῖρισμον, κατὰ χεῖρισκῶς δ, καὶ τὸ ἀπὸ ὧς ἀπταταλλάσασθαι, ὡς πέρ δὲ ἀπὸ τῶν ἀρνῶν τὸ ἀρνύσαι εἰληπαί. ἔτω καὶ ἀπὸ τῶν ἑσὸ τῶς ζώοις πάλαν, εἰρηται τὸ πωλεῖν. ἀρῶσαι δὲ πα καὶ ἀπὸ τῶν ὄνων κατὰ ἐκλασιν τ' ἀρῶσαι τὸ ἀνείσαι παρὰ γὰρ τὸ σπείλειδαι, id est: propria autem notio verbi ἀρνύσαι est, quum, velut permutatione, aliquid aliud (ut pretium) accipitur pro dato agno: sed sine proprio vsu & delectu, quum quid vis rependitur & compensatur. Quemadmodum autem τὸ ἀρνύσαι sumtum est ab agnis, sic etiam τὸ πωλεῖν ab equinis pullis dictum est: quibus etiam placet τὸ ἀνείσαι deflekti ab asinis, primàliterà productū. Hujusmodi permutationibus fuit olim locus ante numisma repertum: sed hunc mihi locum Ant. Muretus subindicavit. Verbum autem parat est emtionis, ut alibi annotatum fuit.

Immersibilis.] Hoc epithetum, quod valet, qui non potest mergi, quamvis speciem præ se ferat notationis ab immerso, as, cujus simplex fuit propriè sumtum Od. 4. lib. 4.

Mersa profundo, pulchrior evenit. non tamen inde flectitur: quia si hinc ortum esse diceremus, a sensu Poetæ recederemus, in contrarium affirmantes Ulyssæm posse immergi & obrui, mole rerum adversarum, tanquam diceres ἐμβαπτικόν, quum contrà intelligendum sit, eum nullā rerum adversarum asperitate unquam debilitatum & fractum, nullā negotiorum tempestate obrutum & submersum, ἀδύπητον denique. Itaque (in) hac in voce eandem vim habet, quā ἀσπρητικόν in Græcis conjunctis, licet mersabilis simplex vel invsatum sit. Videtur autem Horatius alludere ad parabola Pindari Γυθ. ἐδδ. 6.

ἀβα-
πῆσις εἶμιθ φελλὸς ἐὼς
ἕωρ ἔρητ' ἀλμας.
Immersibilis ego sum, ut suber natans super dorsum, vel murum maris.

Quod Scholiastes clariùs sic enunciat: ὡς ἀβάπῆσις ἐστὶν ὁ φελλὸς καὶ ἐπιπλήσει ἕωρ τὴν τ' θαλάσσης ἐπιάνειαι οὐσί. ἔτω καὶ ὡ τῶς τῶν ἄλλων κατὰ τοῖς ἀβάπῆσις εἶμι. Ut suber non potest demergi, & superficiei maris supernat, sic ego Pindarus calumniis invidiorum apud Heronem neque obrui. Sic προπῶς Chirurgi vocant ἀβάπῆσις τῶν πάλαν, τὴν τρεβρὰν immerabilem: quia non potest aliùs descendere in cranium, vel in cavitatem ipsi subiectam circulo quodam super mucrone terebræ exstante, vel altior rempius descensum retinente ne lædere possit meningas

mingas: vel ad oraculum Sibyllæ de Athenis, cuius meminit Plutarchus in Theseo: Ἀσὸς βασιλῆος, αὐτῶν δὲ τοῖς ἐθεμῖς ἀσι. quod ita Interpres Gallus vertit:

Le cuir enflé flotte bien sur la mer,
Mais il ne peut au dedans abîmor.

sic passim βασιλῆος καὶ μεταβατικῶς καὶ παθητικῶς invenitur translatum, de homine valdè obætrato dicimus βασιλισμένον τοῖς ἀρελῆμασι, immersum ære alieno, de temulento βασιλισμένον οἴνω, madidum vino, sic Latinum immergo in conluetudinem & voluptates.

Sirenum.] Di Sirenibus dictum est abundè in Gram. Sat. 3. lib. 2.

Circe.] Genus Circes ita describitur ab Hesiodo sub finem Theogoniae:

Ἡελίω δὲ ἀκάμαντι τέκε κλυτὴ Ὀκεανίη
Περσηῖς Κίρκη τε καὶ Αἰήτιω βασιλῆα.

Soli vero indefesso peperit inclita Oceanina
Perseis, & Circe & Aeternam regem Colchorum.

Subjicit Poeta ex Aëte & Idyia Medeam proceatam fuisse. Vires autem Circeæ potionis ex eo apparent maximè, quod Simetha εἶδον. β. Theocriti precatur Hecaten, ut venena, quæ parabat Delphidi pariter æqualitèrque responderent venenis harum triumpharum & veneficarum:

Χαῖρ' Ἐκάτα διασπῆτε, καὶ ἐς τέλει ἄμμιν ὀπίδει
Φάρμακα ταῦτ' ἐρδοῖσιν χεράσιν, μὴτε πὶ Κίρκης
Μήτε πὶ Μηδίας, μήτε ξανθῆς Γεεμίδας.

Salve Hecate terribilis, & nobis ad extremum comes esto.

Hæc venena reddens nihilo deteriora, quàm illa Circes,

Nec Medæ, nec flavæ Perimedæ.

Talia pharmaca Ulysses subterfugit, ac devitavit, consilium sequutus Mercurij, ut est Ὀδυσ. η. qui illum docuit præsumere antipharmacum & antidotum ex moly herba. Meminit præterè Virg. vim talis potionis post citatum modò Homeri locum Aen. 7. Verùm Xenophon veritatem hujus fabulæ libro 2.

Ἀπομυ. hoc modo interpretatur, ut de edacitate, & crapula quorundam intelligat, qui se epulis & im-

modicis poculis ita ingurgitant, immundissimi & spurcissimi sues fiant: atque hinc canes libidinosissimi, & intemperantissimi. Similis est interpretatio Dionis Chrysostomi in Oratione inscripta, Diogenes, sive de virtute, ubi nomine Circes intelligit voluptatem omnium malorum escam. Præterè Cicero 3. de Nat. Deor. describit genus Circes convenienter descriptioni supertori Hesiodi, sed addit eam veneficio sustulisse maritum suum Regem Sarmatarum, & imperio expulsam venisse in promontorium Latij de suo nomine Circeium, variarum ferarum feracissimum. Huic tamen Virg. Eclog. 8. tribuit non veneficium ex herbis, sed incantationem:

Carminibus Circe socios mutavit Ulyssis.

Et certè Circe fuit scortum flagitiosæ ac perditæ libidinis, cuius illecebris homines capti, nihil postèa mente agitare, nihil ratione scrutari, nihil denique cogitatione consequi possunt: quippe in his omnem mentis lumen exstinguatur: quod contigit socijs Ulyssis, qui Sirenum cantus non præterierunt, ceratis remigibus: id est, qui suos sensus voluptatibus patefecerunt: quos hinc ipse occlusit, & ita devitavit ratione his perturbationib. semper imperante.

Stultus cupidusque.] Ἀντιμενεία est, pro stultè & cupidè, vel more stulti & cupidi. Serv. in vers. Aen. 1. navibus infandum amissis, &c. annotat, pro infandè. Figura hæc, in qua nomen pro adverbio ponitur, poetica est: Oratores non utuntur, ubi proferuntur alia

exempla. Possent etiam admirationem Græcorum explicari, qui hoc efferunt per participium ut dictum est Epistolâ 1. ad verba, contemnas lippus, ἀσύνετος καὶ ἐπιθυμητικὸς ὄν, si stultus & cupidus fuisset, & pocula Circeæ bibisset, vel denique stultè cupidus. In Ulyssæ ac ipsius socijs periculum fit illius Thucydidei, ἀμαθία μὲν θρόσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει τοῖς ἄλλοις. imprudentia temeritatem & audaciam, ratio & consilium ignaviam & timorem affert alijs. lib. 2.

10 Sub domina.] Dominationem meretricis eleganter Cicero depingit Paradoxo quinto, ac primum servitutem ad eam, tanquam ad libertatem mutuâ affectione relata: Si servitus est obedientia fracti & abjecti, & arbitrio carentis suo, quis neget omnes leves, omnes cupidos, omnes denique improbos esse servos? An ille mihi liber videatur, cui mulier imperat, cui leges imponit, præscribit, jubet, vetat, quod videtur? qui nihil imperanti negare potest, nihil audet: poscit, dandum est: ejicit, abeundum: minatur, exti nescendum. Ego verò istum non modo servum, sed nequissimum servum, etiam si ex amplissima familia natus sit, puto. Simili servitute Persius Satyrâ 5. exagitat Marcum Damam:

— si tutus & in jecore agro
Nascantur domini, quid tu impunitior exis,
Atque hic, quem ad strigiles scutica, & metus egit
herilis.

25

cujusmodi dominatio mulieris venalis notata est Sat. 7. lib. 2. ad hunc locum:

Poscit te mulier, vexat foribusque repulsam
Perfundit gelida: rursus vocat, eripe turpi
Colla jugo liber. Liber sum, dic age, &c.

Huc non me pigebit proferre quod Servius in ver. Æneid. supra notatum sub initium, induerat Circe in vultus ac, &c. Circe autem idèd Solis fingitur filia, quia clarissima fuit meretrix, & nihil Sole clarius. Hæc autem libidine suâ & blanditijs homines in ferinam vitam ab humana deducebat, ut libidini & voluptatibus operam darent: vnde fabulæ datus est locus, & nostri Poetæ hic versus citatur:

Sub domina meretrice fuisset turpis & excors
Excors.] De hac voce dictum est Satyr. 2. lib. 2.

Amicus luto.] Idèd Epist. 2. lib. 2. dicitur, lutulentus fuit, & a Plutarcho in præceptis de Sanitate: οὗς ὑπὸ φορτῶν μαρνανῶσαι, sus colluvione insaniens & impense gaudens, quî cum D. Petrus Epist. 2. cap. 2. vers. 22. c. comparat eos, qui post agnitam justitiæ viam redeunt ad pristinam vitæ spurcitiâ, ut canis ad suum ipsius vomitum, & sus lota ad cœni volubrum: ubi Apostolus vititur voce βορβόρος, quam Galli per quandam nominis affinitatem bourbier satis commode vertunt, quanquam Græci βορβόρον κύνειος ἐτυμολογοῦσι, καὶ διορίζουσι τὴν ἐκ τῆ βορβόρου, definiunt stercus e pabulo brutorum & cibo hominum, quem vocant illi τὴν βορβόν.

45

Nos numeri.] Idem valet quod Græcum ἐτώσιον ἀχθὸν ἀρέσων, nos sumus in utle pondus terre. Idem, quod μηδὲν ἐν λόγῳ, ἢ ἐν ἀριθμῶν εἶναι, id est, μηδὲν ἐν λόγῳ ἀξιῶν, nullo in numero haberi, nullâ ratione dignum. nihil denique hominem esse, & ad quidvis ineptum, (qualem Cicero appellat quandam Bambalionem nullo numero hominum, quo nihil erat contemptius, Philip. 2.) postrema autem interpretatio alludit ad e-

50

tymum & rationem vocis Græcæ, ἀριθμῶν, dictæ quasi ἀριθμῶν, ut amicitia sit apta voluntatum, con-

65

centio παρά τὸ ἀρεῖν τὸ ῥυθμίζειν, aptare & congruenter res inter se coagmentare, ac velut numeros cum numeris componere: ad quam conjunctionem planè est ineptus, qui nullo est in numero: sed est numerus

60

65

65

Solum ad nihil aliud accommodatus, nisi ad aliorum numerum perficiendum, nec valet quicquam per se sine rei cuiusdam ad iunctione. Ita vsurpatur αειμῶς in

verba Aristoph. actus 4. sc. 3. sublinem. Στεφ. Εὐγ. ὡ κακοδαίμονες, ἢ καὶ ὁ ἀβελήρος, Ημετέρα κέρδι τῶν σοφῶν, ὄντες λίδες, Δειδῶς, πρέβειτ' ἄλλως, ἀμφορεὶς νενασμένοι. I. O vos miseri! quid ignavi desideratis. Nos nostram rem facimus, qui recte facimus: αἶ Vos estis caudices, lapides, numerus, ovis. Vos amphore vino explete. i. euacuate.

& in Heraclide Euripidis qualem Hom de scribit Irum Ὀδυσ. Σ. initiō:

— μετὰ δ' ἐπαρπε γαστέρι μ' ἄρρη Ἀγχῆς παρμένει καὶ πτόμεν. ἔδδ' οἱ λῆϊς, Οὐδὲ βῆι. εἰδ' ὁ β' μάλα μέγας λῆ ἔρεσάδαι.

Irus insatiabili cupiditate comedendi & bibendi excellēbat, cui vis pernotius, (quod est Eustathio αἰεῖνωσθαι) neque vis ulla, nec robur ei aderat: staturā autem & habitus valde magnus erat ad aspectum. ad quod Interpres addit, 2 ο εἰρηνητικός, τὰ δὲ ἄλλα ἀρχαῖα, cetera inutilis erat, ut hęc Alcinoi iuventus. Nati autem consumere Ἐλλυπῶς dicitur, pro quo Latinus Orator diceret, ad fruges consumendas nati: sic enim Græci, πειρηκότες καταφαγεῖν καὶ καταλίσκων τὸς τ' γῆς κέρπες Vt Demosth. Olynth. ἀναλίσκων τὰ 2 γήματα sicut Ifoerat ad Philip. scribit, πάντες πείνωσθε φυνεμεν ἔξαμαρτάνειν, ἢ καταφθῶν, ita sumus omnes naturā comparati, ut plura soleamus male, quā bene facere. Dicitur etiam περικῶς πρὸς ἀφῆτων. Sed de varia syntaxi vocis (natus) dictum est in Gramm. Od. 27. l. 1. & fanē 3 hoc genus hominum a fororum & nepotum recte compararetur cum fuco Virgiliano, qui mellificium consumet 4. Georg.

Immuniſque sedens aliena ad pabula fucus. contra Cic. scribit Epist. 13 ad Brut. ipsum Reipublicæ ijuvande ac tuenda genitum, non ad voluptates natum perfrueudas: Quare omni studio a te, mi Brute, contendō, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumque adducas: quod ipsum, si Reipublicam, cui susceptus es respicias, tibi jamque faciendum est.

Sponsi.] Hic ellipsis est particule similitum, ut, vel, tanquam Sponsi Penelopes, qualis fuit Epodis 17. Et Esquilini Pontifex venefici.

Hęc vox non satis videtur τὸ μνηστῆρ Homericum verbum exprimere, nisi κατὰ γένος quod παρὰ τὸ μνηστῆρ, 4 5 quod est alicujus conjugium affectare, & quod proprie significat procius. Sponsus autem est Agellio libro quarto, capite quarto, qui sponderat ducturam puellam, quæ promissa in matrimonium appellabatur sponsa. Cautum enim fuerat lege, ne quis uxorem duceret, priusquam a iquis sive pater, sive tutor, sive quisvis alius, si filia esset sui juris eam ipsi despondisset: cuius exemplum habes lib. Dionis 58. de Lolvia Paulina & ipsius viro Memmio Regulo, & in Aulularia Plauti: quibus assentiuntur Iuriscōns. in l. 1. 2. & 3. d. de Sponsal. 5 5 vnde facile animadvertas Donati notas in Andr. act. 1. scen. 1. Item Heaut. act. 4. Sc. 5. & 4. Sc. 7. & illas Servij in lib. 10. Aeneid. non satis veras esse: quæ firmissimè asseverant sponsum non spondere, sed a patre desponderi. Plura lege in observat. Hotomani de veteri ritu nuptiarum. Utrum huiusmodi contractus stipulationū & sponſionū inter Penelopen & procos intervenit planè ignoro: neque viri est simile a tot viris stipulatūm fuisse, atque sponſum. Græci fortasè dicerent τὸν μνηστῆρ, ut sponsa, τὴν μνηστῆρ, jam nuptam. Sed de prociis Penelopes vide Odyss. a. Poeta hic vitur genitivis Circe & Penelope, tanquam a rectis Circe & Penelopa. Hi tamē possūt declinari a rectis in e, Circe, Penelope: sic Catul-

lus ad Ortalum usus est nomine sponsi, pro prociis. Ut missum sponsi furtivo munere mialum Procurret casto virginis e gremio.

Alcinoique.] Alcinoūs fuit filius Nausithei, & Rex Phæacum, qui Corcyram insulam inter Epirum & Calabriam tenuit, ad quem Ullises naufragio illic facto ereptus se recepit. & ab eodem præter cætera intellexit luxum & mores Phæacum ut est Ὀδυσ. θ. sic igitur Alcinoūs Ulyſſi.

1 ο Οὐ γὰρ πύγμα χεῖ εἰ μὲν ἀμύμων, ἔδδ' ἑαλαίταις Ἄλλ' ἀποσι κραί πρῶς θεῶν, καὶ ἴπυσιν ἀειστοῖς, Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίτε φίλη κίθαρος χέροισι, Εἶματα τ' ἐξήμοια, λῶστρα τε θυρια, καὶ ἰούνα. Non quidem certè pugiles sumus irreprehensi, nec paleſtrite

1 } Gallice, Οὐ ἢ ni ait que redire. Sed pernicitate pedum valemus, & nauticam paleſtre tenemus. Semper nobis sunt cordi convivium, & cithara, & chori, Vestes permuatoria, balnea calida, lecti.

ideoque Athen. lib. 1. τὸν ἐκείνων βίον καλεῖ τὸν ἀπολαυστικὸν καὶ τὸν φιλοδονῶν, vitam illorum voluptariam vocat. In Alcinoō iuventus, repetendum est a communi, nos sumus iuventus Alcinoi: id est, similes juvenibus Phæacum, qui parebant Alcinoō nimis indulgentes suo genio & corporis voluptatibus, tam domi, quā in hortis amœnissimis, de quibus Virg. 2. Georg.

Pomaque & Alcinoi sylvæ &c. — & Plinius libro 19. capite 4. Antiquitas nihil prius mirata est, Hesperidum hortos, ac Regum Adonis & Alcinoi.

In cute cur ad a.] Pro hoc dixit Satyr. 5. lib. 2. pelliculam curare: quod equidem posse puto explicari verbo Græco δουρξίδου, Gal. faire grande chere. Sed de Phæacibus lege Ὀδυσ. η. & θ. Hic operari non est rem sacram, sed opus, facere, & in re aliqua elaborare. quemadmodum prius vsurpavit, Lucretius lib. 4. ultra d. midium, Usque adeo magni refert studium, atq. voluntas, Et quibus in rebus consuevit esse operati.

4 ο Non homines solum, sed verò animalia cuncta quod imitatus est Seneca lib. de brevitate vitæ cap. 12. quid illi, qui in componendis, audiendis, discendis canticis operati sunt? id est viroque, ut hic occupati & versati sunt? Pro, in mediis dormire dies Cicero dicit per ad, libro 1. de Divinatione, ad lucem dormire. pro quo etiam dicit Epistolà 18. dormi & in lucem, quod est minus, quam in meridiem dormire & Philippicà 2. ad vespertam perpotare. quod accedit sape τὸ usque. Ibi volo esse usque ad pridie Calendas Martias. Sed exemplum Poetæ videtur imitatio Græcorum, qui dicunt, εἰς πολὺν χρόνον καθύδου, ad multum usque tempus dormire: vel μήχρη 5 5 πρὸς τὸ τ' ἡμέρας μέσον καθύδου, usque ad medium diem dormire hanc autem alti somni ac longioris soporis descriptionem hi versus Ὀδυσ. η. τ. sub finem complectuntur de somno Ulyſſis in arbutis post procellas fam navigationem dormientis.

Ἐνθα, μὲν ἐν φύλλοισι φίλον τετμημένος ἦτορ, Ἐὐδον πανόχθος καὶ μέσον ἡμῶν. I. Hic quidem in folijs charo afflicta tuis corde Dormivi totam noctem, etiam usq. ad auroram & meridiem.

Dicam obiter, quod Scholiastes hic adnotavit ad verba ἐν φύλλοισι καὶ φίλον ὅτι παρηχρῆσθαι δοκεῖ. i. quod similiter hec sibi videntur assonare per paronomasiam: quam quidem opinionem Philopappus, sive apologeticum pro Germana lingæ Græcæ pronunciatione pag. 76. e typio. Leonharosté. Basileæ 1563 refutavit. nulla enim est sibi similitudo in ὀψιλό & ἰώα. Legitur illud per u Gallicū & hoc verò ἰωά pronun-

pronuntiatis, neque in diphthongo oi & o simplici, altera est ibidem annotatio ejusdem interpretis, *ἡμετέριον ἢ ἡμετέριον, ὡς καὶ ἀλλὰ ἕτερον, ἢ γούνης παρῶν, μεσημέριον καὶ δείλιον. i. tripartitio diem secuit, ut alias, in diluculum, meridiem, & crepusculum, sive vespertum. Duce-re curas cessatum, est illas eximere & abigere, ut ipse a libi loquitur, & illas sopire & dormitum dimittere, quomodo Græci dicunt, κοιμῶσαι καὶ κοιμῶσαι δειλίας, *sopire & sedare dolores sonitu catharæ.**

Latrones.] De ratione hujus vocis & fur, hisque respondentium Græcarum, revise Grammatica Satyr. 3. lib. 1. ad vers.

Ne quis fur esset, nec latro, &c.

De nocte.] Ita Terentius delignat tempus, Adelpis Act. 5. Sc. 9.

—apparare de die convivium.

hic tamen Donatus explicat, repente, neque prædictum ante, nec pridie constitutum. Gallice *tout a l'heure & sur la champs.* aliter, de medio potare diei. Gallice, *des midi.* In 1. Georg. vers.

Multa adeo melius gelidâ se nocte dedere.

Servius annotat Virgilium præpositionem subticuisse: *nocte*, inquit, *nomen est adeo ut & Horatius junxerit præpositionem, Ut jugulent homines de nocte.* nam *τὸ nocte*, adverbium noctu facit, sicut *τὸ die*, diu: Salustius, *Diu noctūque laborare, festinare.* Id Græci efferunt, ἐκ νυκτὸς καὶ διὰ νυκτὸς, καὶ ἀνὰ πᾶσαν νύκτα, pro eodem atque Plaut, in Rud. *de nocte multa exsurrexi.* Plato Πολιτ. 1. 1. ἀλλὰ σκοπεῖν διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, aliud versabant animo die ac nocte. Sed in his locis, de medio potare die, Sat. 8. lib. 2. & de media nocte missus equitatus, Comment. Cæs. præpositio designat potius spacium temporis: Gallice, *des le midi, & des la minuit*, quam terminum ejusdem.

Expergisceris.] Hoc verbum dicitur a porrectione membrorum e somno suscitatorum, quæ prius modice contracta inter somnum jacebant: qualem certe situm placida quies requirit inter contractionem & distensionem eorundem, ut Medici docent: tum enim spiritus, qui inter illam quietem erant velut in centrum corporis recepti, distendere solent membra permeando: quam quidem porrectionem Festus appellat correctionem membrorum, quæ inter cubatum prava & curva, post excitata diriguntur.

S; noles.] Hic exple, expergisci ad te servandum Hoc autem, *sanus*, Græci reddunt per participium, ὑγιάνων, ἢ δρωσῶν, dum valet & integer es

Hydropici.] De hydropisi dictum est Ode secundâ libri secundi.

Ne posses.] Hoc valet, etsi non posses, etsi non intendes, &c. id est, si non repetes e libris Philosophorum medicinam vitiorum jam inde vsque ab ipsorum origine, incides in affectus exitiosos. Pro, intendes animum in res honestas, Terentius, *Appelles & adjungas illum ad studium rerum honestarum.*

Si quid est.] I. si quid ex cruciat tuum animum & depascitur, & erodit, tanquam ἐλεῖ καὶ κατακῶδες, ulcus serpens similiter cancro membrum aliquod corporis. Hic τὸ est, deflectitur ab edo. edit. Sic Homerus loquitur Iliad. 2. *Ὁν θυμὸν καὶ τείδιον, πατορ ἀνδρῶπων ἀλείων.*

& similiter Cicero reddidit:

Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.

item Aristoph. in Vesp.

Μὴδ' ἔτω σῶντων ἔστι, μὴδ' ἀνανάσει.

Ne te exedas, neve angas dolore

& Catullus pro hoc canit Epigramma Cæcilium arcens:

—ex eo misella

Ignes, interiorum edunt medullam;

Virgilius item *Æneid.* 4.

—est mollis flamma medullas.

Ex his perspicis, hanc phrasin a principibus Græci & Latini sermonis affectatam,

Dimidium.] Hoc consilium sumtum est ex initio operum & dierum Hesiodi, ubi Poeta suadet fratri suo Persæ ut omittis litibus, in quibus persequendis rem familiarem contumebat, totum se dedat operi faciundo, & præsertim agricultoræ studio: quia summa in omni re incipiendâ difficultas quidem habetur, sed qui illam semel exforbuit & rem est bene aggressus, dicitur, dimidium illius consequutus. Itaque graviter Reges, id est, Judices illius ætatis perstringit, dum illos appellat *δωροδάρους κενύτες & βέλτονας μίνερυμ*, quæ a litigantibus ipsis feruntur: ita scribit:

Νήπιον ἐδ' ἴσασιν, ὅσον πλεονήμιον πάντῳ,

Ὀδὲ ὅσον ἐν μαλακῇ τε καὶ ἀσφοδελῶ μετ' ὄνειρα.

Stulti nesciunt, quanto dimidium sit plus toto,

Neque quam magna capiatur ut litase malva & hastula regia herba.

& certe tres versus sequentes mihi videntur paræmi- am interpretari.

Κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι,

Ῥηϊδίως γὰρ μὲν καὶ ἐπ' ἡμᾶτε ἐργάζομαι,

Ὡδὲ σὲ καὶ ἐν αὐτῶν ἔχου, καὶ ἀεργὸν εἶναι.

Du enim occultum habent hominibus vitulum,

Si alioqui tamen nullâ contentione unum diem opus feceris,

Sic te in annum sustentens, etiamsi nihil agas possidâ.

Celebrarunt hanc sententiam non solum principes Philosophorum. Crates in Laertio λέγει, τὸ τε εὐ ἀρχαῖα μικρὸν μὴ εἶναι, παρὰ μικρὸν δὲ. i. dicebat bene Incipere parvum non esse, sed max. mu. Plato libro 6. de Legib. ἀρχὴ γὰρ λέγεται, πλεονήμιον πάντῳ εἶναι. Idem 2. verbapostremi loci sūt in fine 7. cap. Ποικίλ' αὖτ' πλείονη τὸ ἡμῶν ἢ πατρός εἶναι ἢ ἀρχὴ καὶ πολλὰ ἐμφανῆ ἵκεδαι δὲ αὐτῆς τῶν ζητημένων. i. videtur igitur principium plus, quam dimidium esse totius, ac multa fieri aperta claraque vi ejusdem principij, de quibus antea magna dubitatio erat. Hic autem consilium Aristotelis est investigare definitionem felicitati, ad quam melius exactiusque invenierdam ingressus est in questionem de principijs, & modis, quibus ea intelliguntur, acute indicavit. Illis enim cuncta recte definiuntur: vnde fluctus percipitur non mediocris, ut momentum permagnum ad ea, quæ inde nascantur, intelligenda: quod pervulgatâ confirmat sententiâ, ut jam præmonuj in dialecticis, ipsiusque veritatem auget. Quum autem hæc Ita se habeat, *dimidium facti qui caput, habet*, Philosophus plus addidit more præceptoris sui Platonis & Hesiodi, ac de principij facultate dixit, ipsiusque, ad miniculoq; multa fieri perspicua: quæ prius obscura erant, nec parum lectores perturbantia, qui perspicue vident hic voces, tam Græcam ἀρχὴν, quam Latinam principium ὁμωνύμως, vel clarius συνεκδοχικῶς sumendis ad r. i. jus libet Inceptionem aperte indicandam: vide Aristoteles illam vulgi sententiam ad rationem definiendæ felicitatis distorsit, de Republ. Aristot quoq; 5. Polit & Ethic. sed etiam alij ut Plutarch. lib. de audiendis Poetis, ut denique Aufonius:

Incipi: dimidium facti est cœpisse, supersit

Dimidium, rursum hoc incipe, & efficies.

huc & Terentium Heauton. Act. 5. Sc. 5. v. 14. aggregabo eandem eleganter expressit: *Hæc dum incipias gratia sunt: ubi cognovis facit. Hæc est Gallice declarata Od. 2. lib. 1. ad versum *Ἡε δὲ δὲ*, &c.*

Rusticus.] Existimo hic esse ἀνήμερον, pro stultè & insipienter, & sine iudicio, vel more stulti expectat, ut sit ellipsis τὸ tanquam, qualis est initio ad Pisones, affuitur pannus, id est tanquam pannus: vel est Hellenismus, qualis paulò antè notatus est, in stultus cupidusque b. b. sset, ubi τὸ ἀνήμερος, ἢ ἀνήθης μὲν suppleri videtur.

Beata uxor.] Intelligitur hic ἡ γυνὴ γαμήλιος fecunda uxor, ut Epod. 16. dixit, ἀρὴν πέταμυς βεατα, id est. fertilia, καὶ ἀλβία ἢ ἀλάσιος, ut Sat. 6. lib. 2. divitiis beatus & virtute.

Sylva.] Id est, loca priùs arboribus confita fiunt culturâ fertiles agri, ut docet Virg. 2. Georg.

Fundus.] Dicitur a fundendis quotannis opibus, ut loquitur Epist. 2. lib. 2. vel ab illorum fundamento, ut fufius definitum est Satyrâ 5. lib. 2. Fuit autem sententia huic similis Ode. 1. l. 3. ad vers.

Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit usus-

ubi hunc locum & alios citavimus auctores.

Acervus aris, &c.] Est hic quædam hyperbolica pecuniæ significatio, sed multò est major frumenti, ut res postulat, in Pseudolo Plauti quum ἐπεὶ ἐξ ὀσμῶς dicit, frumentariis esse montes maximos, acervos esse frumenti.

Deducere febres.] Pro quo Celsus dicit demovere febres & ab illis liberare, cui opponitur ilud Epistolâ 7. opella forensis adducit febres.

Aegroto corpore.] Quamvis hoc ab æger inclinatur, Grammatici tamen illud tantum corpori tribuunt, hoc etiam animo.

Prorogat.] Sic Cic. 2. Phillip. dies paucos ad solvendum illi propter inopiam prorogavit. Idem valet, producit noctem illi a allongè terme de payer pour sa pauvreté. Dicitur autem febris a fervore, sicut πυρετός ab igneo calore.

Rebus comp. &c.] Id est, bonis comparatis, fructibusque collectis, repositis & conditis, τῶν συγκομιδῶν καὶ κερπῶν ἔσθαι, sicut bene uti, qui est animo perturbatione libero, ut ἐν κερπῶ συγκομιδῆ εἶναι, occupati in frugibus comportandis.

Qui cupit aut metuit.] Hæc verba ponuntur absolute, pro, qui deditus est cupiditatibus & affectibus alijs, noscit rebus partis uti.

Lippum.] De lippo dictum est Sat. 3. l. 1. sicut de podagra Sat. 9. l. 1.

Sincerum.] Ratio hujus vocis exposita est in Grammat. Satyr. 3. l. 1. in hoc versu existimavit Erasmus aludi ad Proverb. cibum in massam ne immittas. Σίσιον αἷς ἀμύδια μὴ ἐμβαλλεν. quod Plutarch de animo impuro interpretatur, in quem non sunt inferendi sermones honesti, velut Margaritæ non debent Porcis projici. Oratio cibus animi est. infincerus corrumpitur, & in vitiorum cruditate m vertitur.

Vas.] Quamquam Ifidorus hanc vocem declinet a vescendo, ut sit escarum διαχείων, receptaculum, est tamen generale ad quidvis capiendum, ut τὸ ἀγγεῖον ἢ ἀγγείον, pro eodem. Tabule autem, fomenta, Cathara, sunt illa Ciceronis dissoluta, διαλελυμένα, quæ Grammatici dicunt ἀσώδη.

Sperne.] Hoc translum est ex apophthegmate Solonis, ἡ δὲ πῶς εἰδὲν αὐτὴν γὰρ λυπῶν τίθει, fuge voluptatem: ἴψα enim parit dolorem. ἐπὶ καὶ ἡ δὲ πῶς οὐχ ἡπλῶν, ἢ λυπῶν, ἐπέφρανα ποιεῖ, quod etiam mentem voluptas non minùs, quam molestia solet adimere. Hoc etiam ad verbum interpretaris, κατὰ τὸν οἶον ἢ δὲ οἶον. εἰ δὲ γὰρ τοι λοιμὸν ἔρασαν, καὶ ὁ Ἀρχύτας Ταρηνίος, ἀδελφῶν δὲ δόξαν κατὰ τῆς φύσεως ἐλαθριώτερον ἡδονῆς, τῆς δὲ τῶ σώματος, μῆτε δὴ ἐν αὐτῆς βί-

αλεία δὲ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲ βλάψαι. nullam pestem, dicebat Archytas Tarentinus, hominibus datam a natura perniciosiorem voluptate corporis: nec certè in ipsius regno virtus potest consistere.

Semper avarus. Rerum omnium est satietas, ait Aristophanes, præterquam divitiarum, quibus nemo dum invétus est, qui expletus fuerit, cujus acorie, id est, inexplibilis cupiditatis caussam lege l. 1. Politicorum.

Certum voto.] Statue modum tuæ cupiditati, neq; vltro citroque verferis, Gallicè limite res biens sans te tourner in au plus, ni aux moins, Plutarchus quoq; citat hunc factientem ἐν τῷ περὶ φιλοπλοκίας.

Plutarchus dicit ἐν τῷ περὶ φιλοπλοκίας.

Haud est finis opum certus & fixus mortalibus nullus, Addit Plutarchus per quandam exceptionem, ἐπεὶ τοῖς γὰρ νοῦν ἔχουσι ὁ τῆς φύσεως ἀλύτῳ ὄρειται, καὶ τέρμα παρὰ τῆς χρείας, καθάπερ κέντρον καὶ διαστήματι περιεγραφομένον, id est, attamen his, qui prudentiâ valent, definitus est modus divitiarum a natura, & terminus adest commoditati

ipsorum, veluti centro & intervallo circumscriptus. Sapienter admodum Seneca lib. 2. Epist. 15. rationem modi cupiditatibus addendi præscribit Lucillio: Sub

inde, Lucille, inquit, quam multa sis consequutus, recordare: quum aspexeris, quot te antecendant, cogita etiam, quot sequantur, si vis gratus esse adversus Deos, & adversus vitam tuam, cogita, quam multos antecesseris

Hunc vitæ modum Pind. Ολομπ. εἰδ. ε. σπορ. β. Pfamidi Olympionica cōprecatur præter hæc, τῆρας εὐδουμον ἐπιελευται, senectutem facilem, cruciatu & perturbationib;

vacuam, ad finem usq; vitæ, atq; præterea εὐτελειαν, sobolis felicitatem, καὶ εὐλογίαν, honestam nominis celebritatem, hunc autem modum nominat ἀδύλακίαν, quo quis se sustentat. Seneca interrogatus quis modus esset divitiarû,

respondit, primo quod necesse, secundo, quod satis est. Ita finis certus hic intelligendus est, non ille bonorum, ad quem homines conferunt sua studia, & quod, tanquam ad summum bonum, referunt omnia.

Invidia.] Cic. quum hanc definitionem invidiæ Græcam interpretatus est. Tusculanâ 3. εὐδὸν ἢ ἐπὶ λυπῆ ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς, maluit uti nomine invidentia vs hæc sit ἀγριότης propter alterius res secundas suscepta:

atque ut ego conjicio, deflectitur παρὰ τὸ τὸν νοῦν ἢ δὲ μὲν εὐδὸν, ἢ γὰρ εὐδὸν, quod animum & mentem maceret & excedat, quæ causâ fuit Pindaro, ut εἰδὲν ἢ εὐδὸν, φθονοῖ δ' ἀμύδιον αὐτῆ dixerit, a seipsis invidos damno affici. & Menandro, ὁ φθονεὶς αὐτῶ πολέμιος, καὶ βίβλας,

invidus sibi ipsi est inimicus, dum se jucundo accepti & quæsti boni fructu soliat & invidiæ morfu animum lacerat, & se, qui deest longo perniciosius, gratiâ Dei privat, pro vocans ipsius iram in se, quum contrâ deberet rebus alterius secundis congratulari. Sed

quid plura, quum jam Satyr. 3. lib. 2. de hac perturbatione satis dictum sit: addam tamen ex Thalia Herodoti hunc affectum pravum, ut reliquos, esse homini naturâ insitum, εὐδὸν δὲ ἀρχὴν ἐν μέρει τῆς ἀνθρώπου: cui vitio Paul. 1. ad Corinth. c. 13. opponit τὸ

χρησθῆναι ἐδὲ ζητεῖν τὰ αὐτῷ ἐναντιόμενον τῇ φιλαυτίᾳ.

Tyranni.] Atrocissimorum tormentorum inventores fuerunt Phalaris, Agathocles, Apollidorus, cujus meminit, ut Phalaridis Senec. lib. 7. cap. 19. de Benef. 2. de ira: his autem tribus Suidas facit Hieronimum Tyrannum saeviore, siquidem ut Senec. 2. de Clem. cap. 4. illi crudeles vocantur qui puniendi quidem causam, non autem modum habent: sicut in Phalari, quem aiunt non quidem in homines innocentes, sed super humanum ac probabilem modum saevisse. Dionysius quoq; fuit Sicilia Tyrannus, de cujus vicijs ratione repete e Gram. Odes 17. lib. 2.

60

65

modeste: qui plures habuerit se profectu ante euntes, quam posteriores sequentes. Aristot. apud Laert. interrogatus, quo pacto discipuli egregie proficerent,

respondit, si cursu praestantiores prosequantur, nec tardiores expectent. *Ἐὰν τὸς προέχοντες διώκωμεν, τὸς ὑποέχοντες μὴ ἀναμένωμεν.*

Explicatio Rethorica.

Duplex est hic tropus: prior est synecdoche generis *κατ' ἐξῆς* (quod alii fuerint ejusdem scriptores) pro Homero: alter est metonymia causae pro liberis de bello Trojano scriptis a Poeta: qualis metonymia est in Chrylippo & Crantore, pro libris Philosophicis ab utroque compositis, qualis quoque passim reperitur in omni scriptorum genere, aded est hic tropus fecundus & auctoribus perusitatus.

b Metaphora ab iis, quae manibus capiuntur & colliguntur, ut leges & poma & flores, quomodo proprie loquutus fuit Epodis. 2.

omnem relegit iabus pecuniam.

ad ea, quae oculis & inde mente percipiuntur, quales sunt litterae & sententiae quae velut colliguntur oculis. Servius ducit a nautis, qui colligunt funes, dum praetereunt aspera loca.

c Polyproton est, ac praeterea Epanaphora in ejusdem vocis sono, quater in titis incisorum iterato.

d Senecdoche est vel potius allegoria e continuatis synecdochis specierum pro Stoicis, Academicis, reliquisque Philosophis.

e Fabula *αὐτὸς ἑαυτοῦ* dicitur pro Epopoia Iliad.

f Metonymia duplex est, subjectorum pro incolis Graecis & Phrygiis, sed est praeterea in *Barbaria* modus quidam synecdoches, quod ex hoc genere significantur singulares populi, quum nomen *Barbaria* communiter attineat iudicio Graecorum ad populos, qui non essent Graeci, etiam ad Romanos: sic Epodis 9. harmoniam Phrygiam appellat carmen barbarum propter odium belli Trojani. Sententiam igitur sic proprie potes enunciare: *In illa epopoia Homeri Graeci & Phrygia commemorantur se & res suas attrivisse propter raptum Helenes & adulterium Paridis bello diurno. In stultorum Regum & populorum videretur hic notanda synecdoche generis pro Hectoris, Achillis, Agamemnonis Antenoris Paridis, Ajaci, populi Graeci & populi Trojani sed quia mox quod in genere dixerat, in specie velut per appositionem reponit, ad monitionem tantum opus est.*

g Metaphora est a mari procellis exagitato ad populares turbas & vehementes animorum commotiones inter principes exortas, ut in, *estuat*. prima Epist. notatum est.

h Altera est Metaphora satis nota & si forte nescis, a corporibus: prope enim dicitur praecidere anchoras, manum, caput, fistulas, quibus aqua suppeditabatur templis: hinc praecidere amicitias, libertatem, spem, pro auferre dicimus.

i symploce est, similitudo soni circa principium & clausulam commatum.

k Synecdoche generis pro Achille & Agamemnone.

l Videtur hoc pronuntiandum per exclamationem Poetae miserantis tantas populi utriusque armorum propter iras regum & principum. Ubi quoque est observandum *destruere* sumtum esse ab agricolis, dum arando rectos non ducunt sulcos, ut significet reges ab religione sui officii declinare, & a ratione & honesto deflectere.

m Anadiplosis est, circa principium & clausulam ejusdem sententiae similitudo soni.

n Epanaphora, circa principia sententiarum ejusdem vocis iteratio, qualis est in, *dum sibi, dum suis reditum parat.*

o Simili tropo usus est Cic. in Orat. pro Milone quum dixit: *Domitor Hispania*, in quorum etiam utroque est metonymia, pro, domitor Trojanorum & Hispanorum, sed propria significatione Virg. 7. Aen. quum Laulum domitorem equorum vocavit, ut Hom. Iliad. 7. *Κάτορα δ' ἰσπιδέμον.*

p Quidam arbitrantur allegoriam hic esse, qualis fuit 1. Epist. *Mors civilibus iudis*. Cur autem ita sentiant, eò videntur adduci, quod, *undis rerum*, rectè putent intelligendum de malo successu negotiorum ipsius. Non equidem istam interpretationem sperno, sed quum omnibus constet, Ulysses multis periculis, erroribus, naufragiis defunctum fuisse, malo locum pro riè sine ulla translatione accipere, ut Ulysses, nullis casibus, nullis tempestatibus, nullis denique rebus adversis victus fuerit.

q Sumtum est ab Arithmetis, qui quum diu multumque se omni parte numerationis exercuerint, nihilo plus argenteorum, vel aureorum nummorum in suis crumenis reperiunt, quam si notas notis numquam addidissent & multiplicassent. Inanis est ille numerus sine praesentia rerum numeratarum.

Consumere fruges. Ex notis Gram. Odes 2. lib. 3. cognosci potest, quae tripartita hic in *fruges* statui debet. nõ ibi constituam metonymiam materiae pro pane frumentaceo, atque hinc postea dicam more Hebraeorum, pro quolibet cibo & potu; sed ex hac specie intelligat, quicquid eorum, quorum humanae vitae usus atque cultus indere solet.

r Simili metaphora pro hominibus otio & inertia diffluentibus, & omni voluptati sine ullo rationis limine mancipatis. Similis quoque in *Juventus Alcinoi* pro juvenes Phaeaces, i. pro luxuriosis & voluptariis.

s Synecdoche est membri pro integro corpore pauldè habitiori: quod utramque Graeci verbo *μέγες*, complectuntur, sed qui in cute, velut in superficie, apparet praecipue talis habitus, partem eam usurpavit Poeta.

t Allegoria est e continuatis metaphoris a gravissima corporis aegrotatione ad animi aegritudinem sic enuncianda: *ut qui nascens in rebus non occurrat adhuc validus, cogitur in grave morbo gravissimè aegrotans serò confugere ad medicos: sic qui vitis animi & perturbationibus non mature medetur studio Philosophiae, & remedia illorum elubris Philosophorum non requirit, diros animi cruciatus, deest affectus effugere non potest.* Hujus autem allegoriae duo primi verus sunt interpretes.

u Verbum a venatoribus translatum, quae retia intendunt ad feras capiendas, aut a lagitaniis, qui arcum, etiam ad aliquid aliud efficiendum. ait Donat. in Heaut. A. 3. S. 2. vers. 1. *intendenda in senem fallacsa.*

v In *torquere* metaphora est a corpore quod proprie dicitur torqueri & cruciari in quæstoribus, ad tormenta & cruciatus animi notandum ut in *horam* synecdoche speciei pro, prorogat tempus.

x Sumtum est ab agricolis imperitis, qualem se profiteretur.

